

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 796.01.1

Тарас Андріанов

КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОВЕДЕННІ
ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТА СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ
З УЧНЯМИ

Андріанов Т. В. Компетентність майбутніх учителів у проведенні фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з учнями.

У статті подано наукове обґрунтування процесу формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності майбутніх учителів школи, розкрито специфіку і принципи, які визначають сучасний зміст фізичного виховання у вищій школі та забезпечують його у професійній діяльності.

Ключові слова: педагогічна компетентність, професійна діяльність, фізична культура, фізкультурно-оздоровча компетентність, спортивно-масова компетентність.

Андріанов Т. В. Компетентность будущих учителей в проведении физкультурно-оздоровительных и спортивно-массовых мероприятий с учащимися.

В статье предложено научное обоснование процесса формирования физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой компетентности будущих учителей школы, раскрыта специфика и принципы, которые определяют современное содержание физического воспитания в высшей школе и обеспечивают его в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, профессиональная деятельность, физическая культура, физкультурно-оздоровительная компетентность, спортивно-массовая компетентность.

Andrianov T. V. Competence of future teachers to conduct physical culture and sports-mass activities with students.

In the article was given the scientific substantiation of the formation of physical culture competence of future teachers at the school, disclosed specifics and principles that define the contemporary content of physical education in high school and provide it in a professional activity.

Key words: pedagogical competence, professional activities, physical education, sports and wellness competence, mass sports competence.

Входження України до світового та європейського освітнього простору вимагає оновлення системи підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу. Одним із найважливіших завдань, які стоять перед вищою школою, є розвиток та саморозвиток, виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів [2, с. 136].

Питання компетентнісної освіти досліджували такі науковці: В. Байденко, Г. Белицька, Л. Берестова, Н. Гришанова, Ж. Делор, Н. Кузьміна, В. Куницина, А. Маркова, Дж. Равен, Р. Уайт, Н. Хомський, А. Хуторський, Е. Шорт та ін.

У «Словнику іншомовних слів» подано таке визначення поняття «компетентний»: «знаючий, досвідчений у певній галузі; має право за своїми

знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь» [3, с. 2 77].

Професійна компетентність учителя – це:

- властивість особистості, що виявляється у здатності до педагогічної діяльності;
- єдність теоретичної й практичної готовності педагога до професійної діяльності;
- здатність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні і проблемні ситуації, що виникають у професійній діяльності [6, с. 10].

Автори сучасного словника професійної освіти (за ред. академіка Н. Г. Ничкало) так тлумачать поняття «компетентність»: «Компетентність (від лат. *competens* – належний, відповідний) – сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективного професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [5, с. 149].

Отже, спираючись на думку науковців щодо означеного поняття, визначає компетентність як здатність та готовність студента виконувати особисту професійну діяльність, можливість ефективно розв'язувати конкретні задачі з урахуванням мотивації до відповідних досягнень.

Проблему формування фізкультурно-оздоровчої компетентності розглядали у своїх працях науковці Н. Бордовська, С. Занюк, С. Тришина, Г. Головченко, Т. Бондаренко. Нині питання відповідності програм з фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах формуванню компетентності студентів недостатньо вивчене. Головним напрямом оптимізації навчально-виховного процесу у ВНЗ залишається формування пізнавальної активності, позитивної мотивації та стійкого інтересу студентів до занять цілеспрямованою руховою діяльністю задля зміцнення здоров'я та підвищення рівня адаптації організму до умов навколишнього середовища та майбутньої професійної діяльності, враховуючи рівень фізичної підготовленості і психофізичної стійкості кожного [1, с. 198]. Тому проблема формування фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів є актуальною.

Мета статті – розглянути особливості та вдосконалення формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів у процесі їх фахової підготовки.

Структуру професійної фізкультурного-оздоровчої та спортивно-масової компетентності майбутнього вчителя становить сукупність мотиваційного, професійно-діяльнісного, комунікативного, інформаційного, творчого компонентів.

Важливим мотиваційним чинником у фізкультурно-оздоровчій та спортивно-масовій діяльності є оцінка студентом своїх здібностей і своєї компетентності, впевненість у своїх можливостях виконувати визначене завдання. Віра у свої здібності впливає на мотивацію і продуктивність діяльності [4, с. 127].

Слід зауважити, що необхідною умовою формування інтересу студентів до майбутньої професійної діяльності є можливість надання їм самостійності та ініціативи. Задля оптимізації навчального процесу з фізичного виховання необхідно домагатися стійкої мотивації, яка ґрунтується на потребах. До найбільш значущих видів мотивації для досягнення високих результатів можна віднести:

- мотивацію досягнення, яка зорієнтована на мету та певний результат, який можна досягти завдяки власним здібностям;
- мотивацію самоствердження, яка виявляється у прагненні студента ствердити себе у соціумі;
- мотивацію ідентифікації з іншою особистістю, яка виявляється у прагненні

наслідувати кумира, авторитетну особистість;

– мотивацію саморозвитку, яка виявляється у прагненні до самовдосконалення, найбільш повної реалізації своїх здібностей та бажання відчувати свою компетентність;

– мотивацію самооцінки себе як професіонала.

Мотиваційний компонент відображує емоційне ставлення студента до занять фізичними вправами, сформовану потребу в накопиченні системи спеціальних знань, умінь та навичок, мотивів і переконань, які організують і спрямовують вольові зусилля, а також пізнавальну і практичну діяльність із залучення студентів до ведення здорового способу життя, фізичного вдосконалення.

Також можна віднести до основних чинників формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності усвідомлене внутрішнє сприйняття й активне використання у практичній діяльності знань, умінь і навичок. Це дозволяє краще усвідомити необхідні вміння і навички для досягнення бажаного успіху.

Фізичне виховання розвиває у майбутніх педагогів необхідні фізичні та морально-вольові якості, які знадобляться їм у професійній діяльності.

Чільне місце у формуванні фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів посідає інформаційний компонент, який націлює студента на вибір активної життєвої позиції, спрямованої на збереження і закріплення власного здоров'я через збільшення обсягу знань, умінь і навичок в організації самостійного рухового режиму. Інформаційний компонент дозволяє студентам долучитись до творчої діяльності, що ґрунтується на отриманих знаннях. Він орієнтує студентів на самостійне вивчення питань збереження здоров'я, найбільше для них значущих. Інформацію про збереження і зміцнення здоров'я студенти одержують з різних джерел.

Творчий компонент у формуванні фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів виявляється як підсумок діяльності, спрямованої на засвоєння студентами теоретичних положень, і можливість їх практичного використання задля зміцнення і збереження власного здоров'я у стандартних і нестандартних життєвих ситуаціях. Під час створених нестандартних ситуацій студенти використовують потенційні можливості у збереженні свого здоров'я, вони виявляють здібність використовувати сучасні оздоровчі технології для зміцнення і збереження здоров'я.

До функцій формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів ВНЗ можна віднести освітню, рекреативну, оздоровлювальну, комунікативну, інформаційну і творчу, у яких втілюється компетентнісний підхід до фізичного виховання.

Освітня функція формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів полягає в тому, що в ході занять з фізичного виховання здійснюється навчання культури здоров'я, спрямоване, передусім, на формування знань, умінь і навичок, збагачення досвіду творчої діяльності з виховання бережного ставлення до власного здоров'я та ведення здорового способу життя. Тобто формується здоров'язбережувальна компетентність. На заняттях з фізичного виховання студенти повинні отримувати необхідні фундаментальні відомості з основ здоров'я, які представлені у визначеній логічній послідовності, усвідомити їх і використовувати в різних ситуаціях. Також вони повинні вміти засвоювати прийоми, засоби діяльності, спрямовані на збереження власного здоров'я, ведення здорового способу життя, і застосовувати їх на практиці.

Рекреативна й оздоровлювальна функція формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності виявляється під час фізкультурно-спортивної діяльності у сфері організації здорового дозвілля або в системі спеціальних відновлювальних заходів. Вона застосовується задля задоволення емоційних запитів, активного відпочинку і відновлення тимчасово втрачених функційних можливостей організму.

Комунікативна функція формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності передбачає створення у студентів системи цінностей, яка дає можливість спілкування у студентському колективі і поза ним; стимулює творчу активність, сприяє вияву здібностей студентів долати стресові ситуації в повсякденній діяльності.

Інформаційна функція передбачає накопичення, розповсюдження і передачу інформації щодо необхідності занять фізичною культурою і спортом задля збереження власного здоров'я, про засоби вдосконалення своїх природних якостей і функційних можливостей організму. Інформаційна функція взаємопов'язана з усіма функціями формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів. Процес розвитку фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності спрямований на передачу досвіду викладача студентам від найпростіших практичних умінь і навичок до систематичних знань, принципів поведінки і діяльності, спрямованої на збереження власного здоров'я та ведення здорового способу життя, чіткого уявлення про зміст і структуру необхідних для цього компетенцій фізичного виховання.

Реалізація у практиці ВНЗ фізкультурно-оздоровчої діяльності виокремлених функцій передбачає використання:

- різноманітних форм: навчальних занять, ранкової фізичної гімнастики, фізкультурно-оздоровчих та масових заходів, фізичних тренувань у процесі навчально-виховної діяльності;

- засобів фізичної культури: фізичних вправ, природних сил довкілля, гігієнічних факторів, допоміжних, додаткових і відновлювальних;

- методів: переконання, прикладу, вправ, заохочення і примусу.

Формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів ВНЗ ґрунтується на таких принципах:

- принцип гуманізації, який визначає формування в особистості суспільної активності, працездатності, комунікабельності;

- принцип урахування ціннісних орієнтацій і потреб студентів, спрямований на розвиток позитивного ставлення до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності на основі задоволення потреб;

- принцип урахування індивідуальних особливостей студента, залежних від специфічних умов, які впливають на повсякденне життя, професійний розвиток студентів ВНЗ;

- принцип діяльнісного підходу спрямований на активне виконання студентами індивідуальних програм фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності; розвиває пізнавальні і творчі можливості, сприяє залученню студентів до процесу фізичної самоосвіти і самовдосконалення;

- принцип цілісності зумовлює стимулювання до занять фізичною культурою і спортом, орієнтує студентів на формування фізичної культури та здорового способу життя в єдності знань, умінь, навичок;

- принцип професійної спрямованості передбачає, що у процесі впровадження

фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності першочергова увага приділялася розвитку та вдосконаленню тих знань, умінь і якостей студентів, які мають найбільше практичне значення під час виконання ними своїх професійних обов'язків;

– принцип оздоровчої спрямованості полягає в обов'язковій настанові на досягнення найбільшого оздоровлювального ефекту, ведення здорового способу життя;

– принцип випереджувального розвитку передбачає включення у здоров'язберігальний освітній процес студентів завдань і дій, для засвоєння яких необхідний більш високий фізичний та інтелектуальний розвиток;

– принцип науковості передбачає врахування розвитку науки і техніки, досвіду, накопиченого світовою цивілізацією з питань збереження і закріплення здоров'я студентів;

– принцип цілісності і міждисциплінарності використовується для комплексного керівництва й організації процесом формування фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів, дозволяє ширше розкривати питання збереження власного здоров'я під час вивчення основних рухових дій на заняттях з фізичної культури, передбачених програмою;

– принцип безперервності формування фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів ВНЗ дозволяє готувати студентів до засвоєння наступного матеріалу, фізичних вправ і сприяє закріпленню сформованих знань, умінь і навичок;

– принцип дотримання вимог керівництва ВНЗ, викладачів кафедр і колективу студентів щодо управління процесом формування фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності.

Реалізація зазначених вище функцій, принципів формування фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів вищих педагогічних закладів дозволяє організувати процес формування означеної компетентності студентів під час занять фізичною культурою і спортом на більш високому рівні.

Формування фізично-оздоровчої та спортивно-масової компетентності сприяє зростанню творчої особистості, здатної до самостійного свідомого пошуку й аналізу необхідної інформації для отримання нового знання та досвіду. Володіння студентами означеною компетентністю уможливає в майбутньому під час професійної діяльності обирати оптимальні стратегії фізично-оздоровчої та спортивно-масової роботи, нетрадиційні підходи, що зацікавить учня і спонукатиме його до активної фізичної діяльності та ведення здорового способу життя.

Література

1. Головченко Г. Т. Формирование личности специалиста средствами физического воспитания : [учеб. пособие] / Г. Т. Головченко, Т. В. Бондаренко. – Харьков : ИВМО «ХК», 2001. – 156 с. **2. Журавський В. С.** Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К. : ІВЦ в-во «Політехніка», 2003. – 200 с. **3. Краткий словарь иностранных слов** / [под ред. И. Лехкина]. – М., 1952. – 488 с. **4. Мунтян В. С.** Особености формирования положительной мотивации студентов к физическому воспитанию / В. С. Мунтян // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігов: ЧНПУ, 2012. – Т. 98(1). – С. 125–128. **5. Професійна освіта: Словник**: [навч. посіб.] / уклад. С. У. Гончаренко та ін., за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с. **6. Скворцова С.** Професійна компетентність учителя початкових класів / Світлана Скворцова // Початкова школа. – 2011. – № 32. – С. 9–12.